

گردآوری: فاطمه بهراملو - کارشناس اداره استاندارد اهر

عنوان: ملیله کاری - ویژگی ها و آیین کار

برای دریافت رایگان متن کامل استاندارد ملی به آدرس: <http://standard.isiri.gov.ir> مراجعه کنید.

ملیله کاری روش خاصی در فلزکاری برای ساخت اشیاء کاربردی و زیورآلات است که در آن از فلزاتی مانند طلا، نقره، مس و برنج استفاده می‌شود. نقره به دلیل سهولت کار و قیمت مناسب، بیشترین استفاده را در این زمینه داشته و از طلا بیشتر در ساخت زیورآلات استفاده می‌شود. امروزه این هنر در شهرهای زنجان، اصفهان، تهران و شیراز رواج دارد و شیوه ملیله سازی هر یک تا حدودی متفاوت است. در زنجان بیشتر ساخت اشیاء کاربردی و در اصفهان ساخت زیورآلات مرسوم است.

هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد، تعیین ویژگی‌های ظاهری، عمومی و اختصاصی، بسته‌بندی و نشانه‌گذاری محصولات ملیله کاری و آیین کار تولید این محصولات است.

ویژگی محصولات ملیله کاری

۱- ویژگی‌های ظاهری

محصولات ملیله کاری باید دارای بدنه و سطوحی یک‌دست، فاقد شکستگی، خوردگی، ساییدگی و دارای دیواره و نوار ملیله‌های مرغوب و یک اندازه، اجزای ظریف و متناسب با طرح کلی محصول و در صورت وجود تقارن، کاملاً متقارن باشد. لحیم کاری محصول باید محکم و یکنواخت باشد. آثار آتش کاری و لحیم‌های اضافی بر روی بدنه کاملاً زدوده گردد و برای ظاهری مناسب، به دقت شستشو و پرداخت شود. محصولات ملیله نباید با فشار دست به راحتی خم شود و اتصالات آن جابجا گردد. وزن محصول نیز در مقایسه با ابعاد آن نباید زیاد سنگین باشد.

۲- نقوش و اجزای ملیله کاری

نقوش از چیدمان اجزای ملیله حاصل می‌گردند. اجزای ملیله کاری به طور معمول عبارتند از:

۱-۲ دیواره

دیواره‌های ملیله بیشتر برای استحکام کار، نگه‌داشتن اجزای داخلی و نشان دادن فرم اصلی محصول استفاده می‌شود و به طور معمول، شامل شیرابه، دیواره اصلی، دیواره نازک، دیواره تابیده، دندان و ماشین ملیله است.

۲-۲ نقوش و اجزای داخلی

این اجزا برای جداسازی سطوح، اتصال دیواره‌های داخلی و خارجی به یکدیگر و نیز طراحی کلی کاربرد دارند و با دیواره اصلی تهیه و جای گذاری می‌شوند. مهم‌ترین این اجزا عبارتند از: انواع برگ، پیچک (واوی)، بادامی (سرو)، بته جقه یا بته ترمه، لاله و مانند آن.

۳-۲ ریزنقش‌ها

از این اجزا در توسازی و پر کردن فضای میانی اجزای داخلی استفاده می‌شود. برخی از این اجزا عبارتند از: برگ فرنگ، برگ، سه و چهار چشم، غنچه، واو یک چشم، دو چشم و سه چشم، جقه و ریز جقه، طرح کور ملیله

۳- اندازه مفتول ملیله

ضخامت تقریبی مفتول‌ها در مرحله نوردکاری و حدیده‌کشی، بر اساس سلیقه و تجربیات هر صنعتگر متفاوت است ولی اندازه‌های رایج و معمولی برای ساخت زیورآلات، مطابق کاربرد آن به قرار زیر است:

۳-۱ تسمه اسکلت بندی (شرابه): بعد از حدیده‌کشی حدود ۳ mm و بعد از نوردکاری حدود ۱/۵ mm.

۳-۲ دیواره اصلی: بعد از حدیده‌کشی ۱/۱ mm تا ۱/۲ mm، بعد از نوردکاری ۰/۸ mm تا ۰/۹ mm.

۳-۳ دیواره نازک: بعد از حدیده‌کشی ۰/۹ mm، بعد از نوردکاری ۰/۳۵ mm.

۳-۴ دیواره تابیده: بعد از حدیده‌کشی ۰/۶ mm، بعد از نوردکاری ۰/۵ mm.

۳-۵ جقه یا ریزجقه: بعد از حدیده‌کشی ۰/۳۵ mm، بعد از نوردکاری ۰/۱۸ mm.

۳-۶ نوار ملیله: بعد از حدیده‌کشی ۰/۲۸ mm تا ۰/۳۰ mm، بعد از نوردکاری ۰/۱۵ mm.

بیشترین اجزای مورد استفاده در ساخت زیورآلات دیواره اصلی و نوار ملیله است و در بعضی موارد بسته به سلیقه افراد، اجزای دیگری در سایزهای دیگر نیز ساخته می‌شوند.

۴- عیوب ظاهری

محصولات ملیله‌کاری ترجیحاً بایستی عاری از عیوب ظاهری واضح و مشخص باشد و تعداد عیوب قابل گذشت نباید از یک عیب در هر محصول بیشتر باشد. عیوب قابل گذشت و شرایط آن به شرح زیر است:

- لکه‌های بسیار ضعیف که با چشم غیر مسلح قابل رویت نباشد.
- عدم یکنواختی در نقش و طرح که به وضوح و با چشم غیرمسلح نمایان نباشد.

بسته بندی

بسته‌بندی این محصولات باید به گونه‌ای باشد که محصول ملیله‌کاری را در برابر آلودگی، رطوبت، ضربه، فشار، سایش و سایر تغییرات فیزیکی و شیمیایی نگه‌داری نماید. بهتر از بسته‌بندی ابتدایی از جنس سلوفان شفاف و بسته‌بندی دوم به تناسب اندازه و نوع محصول از جنس مقوای فشرده، کامپوزیت، چوب و دیگر بسته‌بندی‌های محکم با پرکننده‌هایی از ابر، الیاف نتابیده و مانند آن باشد. هم چنین ظاهر بسته‌بندی باید معرف هویت ایرانی محصول و نوع آن باشد.

نشانه‌گذاری

بر روی هر بسته از محصولات ملیله‌کاری اطلاعات زیر باید با قلم مناسب، قابل رویت و خوانا با چشم غیرمسلح و با جوهر یا مواد پاک‌نشدنی درج شوند. این اطلاعات برای مصارف داخل کشور به زبان فارسی و برای مصارف خارج از کشور، علاوه بر زبان فارسی به زبان انگلیسی و یا زبان کشور خریدار نوشته و یا چاپ شوند:

- نام و نوع محصول؛
- مواد به کار رفته؛
- ابعاد محصول؛
- نام ملیله‌کار یا تولیدکننده، نشانی محل تولید، علامت تجاری تولیدکننده و نام منطقه؛
- عیار طلا یا نقره مصرفی؛
- عبارت «ساخت ایران»؛
- راهنمای محصول (یک راهنمای استفاده و نگهداری از محصول به زبان‌های فارسی و انگلیسی ارائه شود).